

*Tisztelt Igazgatónő!
Tisztelt Igazgató Úr!
Tisztelt Kollégák!*

Az MTA Atommagkutató Intézete és a Kölcsey Közművelődési Intézet, az Eötvös Loránd Fizikai Társulat, a Megyei Pedagógiai Intézet és a Szalay Sándor Fizikai Centrum Intézményei támogatásával - 2000-ben XXI. alkalommal rendezi meg a megyei **FIZIKUSNAPOKAT**.

Az idén március 6-11-ig "A nap fizikája" témakörben hallhatnak színvonalas előadásokat és látogathatnak kiegészítő programokat az érdeklődő diákok és tanárok.

Külön is figyelmükbe ajánljuk: a március 8-ai kora délutáni előadást, amelynek házigazdája a hajdúszoboszlói Hógyes Endre Gimnázium és Szakközépiskola. E program lehetőséget nyújt arra, hogy mindazon érdeklődők, akik számára utazás szempontjából kedvezőbb a hajdúszoboszlói előadás látogatása, részesei legyenek a Fizikusnapoknak.

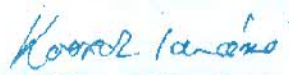
Szeretnénk még felhívni figyelmüket arra, hogy a Fizikusnap záró programja: a szombat délelőtti **kísérleti bemutató** is nyilvános program, azaz nemcsak a Hatvani István fizikaverseny résztvevőit várjuk, hanem mindazokat, akiket a ritkán látható fizikai kísérletek érdekelnek. Kérjük, legyen segítségünkre a Fizikusnapok rendezvényeinek népszerűsítésében, a diákok tájékoztatásában!

Közreműködését előre is köszönjük. Programjainkra a rendezők nevében tisztelettel meghívjuk.

Debrecen, 2000. február 10.

Tisztelettel:

Lukovics András .
igazgató

Koczok Tamásné .
programszervező

Rendhagyó fizikaórák az ATOMKI-ban

2000. március 6-10.

Előzetes egyeztetés Dr. Ditrői Ferencnél (ATOMKI), tel: (52) 417 266

1. A sugárvédelem alapelemei (Dajkó Gábor)

A sugárzások fajtái, kölcsönhatásuk az anyaggal. A radioaktív sugárzások elleni védelem gyakorlati megoldásai, különös tekintettel az ATOMKI-ban működő ciklotronra.

2. Unokáink is látni fogják? A talajba jutott radioaktív szennyezők terjedésének modellezése (Svingor Éva)

Szeméttelkekből, ipari létesítményekből, szennyvízcsatornákból és számos egyéb forrásból szennyező anyagok kerülhetnek a talajba. A talajba került szennyezőket a talajvíz tovább szállítja. A modellezés célja, hogy a helyi talajviszonyok és a szennyeződés formájának ismeretében a szennyeződés terjedését leírjuk és becslést adjunk jövőbeni alakulására. Az órán bemutatjuk, hogy a számítások szerint mi lesz a sorsuk a paksi atomerőműből szivárgás útján vagy egy esetleges baleset során a talajba kerülő radioaktív szennyezőknek.

3. A ciklotron és alkalmazásai (Szelecsényi Ferenc)

A ciklotronok működési elve. A ciklotronok alkalmazása alapkutatói célokra. Gyakorlati feladatok megoldása ciklotron nyálábokon: anyagvizsgálat, izotóptermeles, terápiás besugárzások, stb. Az ATOMKI ciklotron laboratóriumának megtekintése.

4. A légköri aeroszolok szerepe a környezet és a globális klíma alakulásában (Kiss Ildikó)

A címben megadott téma ismertetése mellett a rendhagyó fizika óra témája az ATOMKI Van de Graaff típusú elektrosztatikus gyorsítójának megtekintése. Rövid tájékoztatás a gyorsítón folyó, a légköri szennyeződések vizsgálatára is kiterjedő kutatásokról.

5. Mikor lőtték le a szarvast? (Palsu László, Molnár Mihály)

A légköri nukleáris fegyverkísérletek következtében nagy mennyiségű mesterséges radioaktív izotóp, köztük trícium és ¹⁴C került a légkörbe. Az előadásban ezeknek az izotópoknak a további sorsáról, hatásáról lesz szó és arról, mi mindenre használhatjuk fel ezeket – a borhamisítás leleplezésétől kezdve a Balaton-kutatásig.

6. Magfizikai kísérletek (Máté Zoltán)

A magfizikai kísérletek tipikus témái. A magfizikai kutatás célja és módszerei. A kísérleti berendezések ismertetése és megtekintése.

7. Radioaktív hulladék kezelése Magyarországon (Palsu László, Molnár Mihály)

A téma keretében ismertetésre kerülnek: A radioaktív hulladékok fajtái azok lehetséges elhelyezési módjai. Más országok tapasztalatai ezen a területen. A hulladékok elhelyezésének magyarországi megoldását célzó kutatások eredményei (pl. nagy aktivitású hulladékok átmeneti tárolása Paks területén és a pécsi uránbánya helyén, kis aktivitású hulladék elhelyezése Udvari, Üveghuta térségében).

8. Pásztaozó proton-mikroszkóp (Uzonyi Imre)

A mikroszkóp egy az ATOMKI Van de Graaff típusú elektrosztatikus gyorsítójára telepített új kísérleti berendezés, amely működésében egy optikai mikroszkóphoz hasonlít. Segítségével nem csak a minta képe vizsgálható, hanem úgynevezett elemterképek is nyerhetők, tehát látható az egyes kémiai elemek térbeli elhelyezkedése. Az óra során a mérések elvének ismertetése mellett meg lehet tekinteni magát a kísérleti berendezést és a Van de Graaff gyorsítót is.

9. Radon földben, vízben, levegőben – barlangoktól a hálószobáig. (Csige István)

A kőzetekben állandóan termelődik a legnehezebb nemesgáz, a RADON. A talajban levő gázokkal, vizekkel együtt vándorútra kel a radon is. Barlangokban például nagyon jól nyomon tudjuk követni az útját. Egy része beszivárog a lakások légterébe is. A radon radioaktív, vagyis sugárzó anyag. A sugárzásról pedig tudjuk, hogy ha sok van belőle, akkor veszélyes is lehet. Fenyeget-e bennünket radonveszély a hálószobában? Erről is szól ez az előadás, diavetítéssel, izgalmas barlangi kalandokkal elegyítve.

10. Alacsony hőmérsékletek fizikája (Kerekes László)

Különböző gázok cseppfolyósítása, cseppfolyós gázok tulajdonságai. Az abszolút nulla fok megközelítésének módszerei és az ezen a hőmérsékleten fellépő fizikai jelenségek: szupravezetés, szuperfolyékonyság. Magas hőmérsékletű szupravezetők.

11. Pozitron Emissziós Tomográf (Balkay László)

Az orvosi gyakorlatban alkalmazott PET kamera működési elvének, felhasználási területének és vizsgálati módszereinek ismertetése, a képalkotás technikájának áttekintése. A berendezés megtekintése.

12. Kozmikus sugarak a világűrben (Csige István)

A Naptól, a Tejútrendszerből és a távoli galaxisokból is különféle sugárzások érkeznek a Föld felé. Ezek egyrészt információkat hoznak a világűr mélyén történő eseményekről, másrészt szakadatlanul bombázzák a világűrben tevékenykedő űrhajósokat. A kozmikus sugárzás egy része lejut a Föld felszínére is, igaz alaposan meggyengülve és átalakulva, de egy-egy nagy energiájú galaktikus részecske akár egy egész kozmikus záport is előidézhet. Az előadás, saját mérésekkel illusztrálva, a kozmikus sugarak legizgalmasabb sajátosságait mutatja be.

13. A Nap működése (Mező György)

A Nap centrumától a külső koronáig áttekintjük az egyes tartományok domináns fizikai folyamatait és vizsgálati eszközeit, különös tekintettel a Napfizikai Observatórium profiljába eső jelenségekre.

14. Űr-időjárás (Tóth László)

Ez a neve annak az űrkutatási témának, mely a Naprendszer-beli objektumoknak a naptevékenységgel kapcsolatos folyamatait tárgyalja. Ide tartoznak a napciklus sajátosságai, a napállandó kérdése, a flarek és korona-anyagkidobódások, a napszél és struktúrái, valamint ezek hatásai a földi magnetoszférában, ionoszférában és a semleges légkörben.

15. Csillagászat űreszközökkel (Ludmány András)

Az óra nem konkrét űrprogramokról szól, hanem elsősorban arról, hogy mekkora az univerzumból érkező sugárzások információtartalma, mi annak hordozója – az ű.n. észlelési fázisér – és hogyan használható ez ki maximálisan. Az egyes űreszközöket abból a szempontból vizsgáljuk, hogy hogyan járulnak hozzá az információcsatornák teljessé tételéhez, és milyen jelenségeket tesznek vizsgálhatóvá.